

Фемінітиви

Структура української мови має багато суфіксів, які утворюють фемінітиви. Всього їх понад 13, але на сьогодні продуктивними суфіксами, що визначають фемінітиви, є **-к-**, **-иц-**, **-ин-** та **-ес-**.

Як утворювати фемінітиви

Маскулітив (слово чоловічого роду)	Фемінітив (слово жіночого роду)
більшість основ: <i>автор, депутат, дизайнер, директор, доцент, лідер, прем'єр, редактор, співак, студент, учитель, фігурист</i>	додаємо суфікс -к- : <i>авторка, депутатка, дизайнерка, директорка, доцентка, лідерка, прем'єрка, редакторка, співачка, студентка, учителька, фігуристка</i>
1. основа на -ник та -ень : <i>вершник, засновник, керівник, очільник, речник, рятувальник; учень</i> 2. основа -ець : <i>виконавець, переможець, підприємець, посадовець, службовець</i>	додаємо суфікс -иц- : <i>вершниця, засновниця, керівниця, очільниця, речниця, рятувальниця; учениця; виконавиця, переможниця, підприємниця, посадовиця, службовиця</i>
1. основа на -ець : <i>виборець, плавець, фахівець</i> 2. основа на приголосний: <i>майстер, філолог; бойко, лемко</i>	додаємо суфікс -ин- : <i>виборчиня, плавчиня, фахівчиня; майстриня, філологиня; бойкиня, лемкиня</i>
іншомовна основа: <i>барон, дякон, поет</i>	додаємо суфікс -ес- : <i>баронеса, дяконеса, поетеса</i>

Загалом, коли утворюємо фемінітиви, варто послуговуватись таким простим правилом:

- якщо можемо утворити слово за допомогою суфікса **-к-**, то утворюємо;
- якщо з **-к-** не вдається (наприклад, *фахівець, ворог, службовець*), тоді вдаємось до **-ин-** (*фахівчиня, ворогиня*) чи **-иц-** (*службовиця*).

Деякі суфікси можуть утворювати варіанти фемінітивів з однаковим лексичним значенням: *акторка і актриса, водійка і водійчиня, мовознавиця і мовознавчиня*.

Цей суфіксальний спосіб творення назв жіночих професій не має перешкод, поширений в живому спілкуванні, за винятком окремих слів, в яких відповідний суфікс змінює лексичне значення, наприклад: *секретар* — *секретарка*, *друкар* — *друкарка* та деякі інші. Слово *секретар* означає людину за її офіційною посадою (найчастіше виборною) типу *секретар сільради, секретар правління* і іменником *секретарка* не замінюється, хоч на цій посаді працює й жінка. А іменник *секретарка* означає дівчину або жінку, що працює *технічним секретарем*. Така ж лексична невідповідність спостерігається і в іменниках *друкар* — *друкарка*. Іменник *друкар* означає особу (і чоловіка, і жінку), що працює в друкарні, а словом *друкарка* називається жінка, яка друкує на друкарській машинці.

Суфікси **-ш-**, **-их-**, утворюючи фемінітиви, вносять до лексичного значення слова додатковий компонент: *генеральша* — це не жінка на генеральській посаді, а *дружина генерала*, *директорша* — це *дружина директора*.

А слова *повариха, ткачиха* (дружина ткача) часто набувають і зневажливого відтінку (порівняйте з нейтральними *кухарка, ткаля*).

Завдання 1.

Утворити фемінітиви від поданих слів:

А) автор, філолог, дослідник, член, поет, видавець, репортер, клоун, офіцер, адвокат;

Б) аудитор, адміністратор, бухгалтер, водій, діяч, директор, економіст, інспектор, керівник, лідер, маркетолог, майстер, менеджер, очільник, покупець, постачальник, продавець, секретар, службовець, ревізор, урядовець, фахівець;

Завдання 2.

Визначте рід поданих іменників:

А) білоручка, староста, сирота, непосида, собака, шампунь, кір, дріб, папороть, перекис, посуд, розпач, тунель, теза, гуаш, суміш, вуаль, філігрань, фламінго, какаду, кіно, бра, шоу, саямі, боржомі, івасі, фугу, барбекю, торнадо, бера, тореро;

Б) авеню, бандероль, виграш, криза, продаж, північ, путь, розкіш, таксі, метро;

Спільний рід — рід української мови, до якого належать іменники, що мають одну форму на позначку кількох родів: чоловічого й жіночого, чоловічого й середнього, жіночого й середнього, чи всіх трьох. Рід особи, названої іменником спільного роду, визначають за змістом речення або за родом пов'язаного з цим іменником прикметника чи займенника.

З морфологічного погляду наведені іменники належать до чоловічого чи жіночого роду залежно від статі, котру вони позначають. Рід таких іменників визначається синтаксично, за допомогою:

- аналітичних засобів і форм узгоджуваних прикметників, займенників, дієслів — *«Йонька був якийсь невдаха, все йому не в руки потрапляло, а ковзало між пальцями»* (Григорій Тютюнник);
- відповідного контексту — *«Груня мовчала, не перечила, коли свекруха називала її невдахою»* (Кость Гордієнко).

До іменників спільного роду відносять:

- іменники із закінченням на **-а, -я** та називають особу за її характерними діями або рисами поведінки: *писака, кусака, читака, посіпака, недоторка, ябеда*;
- назви осіб на **-о**: *агакало* (чоловічий і середній рід), *базікало* (чоловічий і жіночий), *чванько* (чоловічий і жіночий).
- назв чоловічого або жіночого роду, утворені за допомогою інших суфіксів зі значенням згрубілості, збільшеності: **-ук-, -юк-, -уч-, -юч-, -уг-, -юг-, -иськ-**: *вітряга, свинюка, хлопчисько*.

Деякі іменники чоловічого роду, що позначають осіб за родом занять, можуть називати й осіб жіночої статі: *адвокат, депутат, директор*. Від деяких слів творяться назви осіб жіночого роду (фемінітиви): *вчитель* — *вчителька*, *дипломник* — *дипломниця*, *журналіст* — *журналістка*.

Залежно від змісту спільного значення роду набувають прізвища на **-ко, -чук**: *Москаленко, Шевченко, Демчук*. Характерним для даних прізвищ є те, що вони відмінюються за відмінками, коли набувають значення чоловічого роду і є незмінюваними у тих випадках, коли мають значення жіночого роду.

Подвійний рід (чоловічий — середній, жіночий — середній) спостерігається в частини іменників, утворених за допомогою суфіксів **-ищ, -ище** на означення згрубілості: *бабище, дівчище, свекрушище, ручище*.